

Slottsapoteket.

1552 (omkring)—1625.

Omkring år 1552 antog konung Gustaf I »mäster Lucas» till slottsapotekare eller föreståndare och förvaltare af det konungen tillhöriga inom kungl. slottet förvarade medicinförrådet. Detta slottsapotek är, så vidt man känner, den första apoteksinrättningen i Sverige, och hade närmast karaktär af ett mera fullständigt utrustadt husapotek för konungen och hans hof. Dess förråder och inventarier tillhörde hofstaten, på hvilken apotekaren äfven uppbar lön, och var han redovisningsskyldig för sin förvaltning samt ägde ej rättighet att afyttra något till utom hofvet stående personer.

Genom kungl. brevet af d. 21 mars 1575 medgafs slottsapotekets förflyttning till lokal vid Stortorget, och erhöll dåvarande slottsapotekaren rätt att förfoga öfver det, till ett värde af 429 daler s. m., för kungl. hofvet inköpta förrådet af läkemedel, under villkor, att städse vara försedd med »färska och oförfalskade varor» för hofvets räkning samt att, i händelse han däri skulle brista eller hans tjänst ej vidare skulle synas behöflig, genast och till fulla värdet återbära det erhållna.

Huru lång tid slottsapoteket sålunda varit förlagdt till Stortorget, känner man ej. Att en återflyttning däraf ägt rum, synes framgå af det tillstånd, som 1625 lämnades en af mäster Lucas efterträdare, att flytta det från slottet till plats vid Stortorget.

LUCAS, MÄSTER. Sveriges förste slottsapotekare och tillika den ende under konung Gustaf I:s regering förekommande apotekare. Troligen är han jämväl den förste, som, i egentlig mening och i enlighet med en senare tids begrepp om yrket, utöfvat detsamma i vårt land.

Antogs omkring 1552 af konung Gustaf I till slottsapotekare eller föreståndare för det konungen tillhöriga förrådet af medikamenter. Han utöfvade sin verksamhet inom kungliga slottet,

var redovisningsskyldig inför konungen och ägde ej befogenhet att utlämna medikamenter annat än till hofvets medlemmar.

Under konungens sista sjukdom var han, jämte barberaren, mäster Jakob, befalld att tillhandagå och noggrannt följa hofpredikanten, kyrkoherden i Nikolai, magister Johannes' föreskrifter vid vården af den sjuke konungen, till dess den danske läkaren hunnit anlända.

BUSENIUS, ANTHONIUS. Efterträdde sannolikt mäster Lucas som föreståndare för slottets medikamentsförråd och till en början antagligen på samma villkor.

Den 21 mars 1575 erhöll han, genom utfärdadt öppet bref, konung Johan III:s tillstånd att flytta medicinförrådet från slottet ut i staden, för att undvika det varorna skulle blifva förlegade. Detta tyckes ha inneburit ett medgifvande att idka offentlig medikamentsförsäljning. Det stadgades vidare, att han skulle äga rättighet att förfoga öfver det för hofvets räkning inköpta medicinförrådet, värderadt till 429 daler s. m., med villkor att ständigt tillhandahålla hofvet »färska och oförfalskade» medikamenter, äfvensom skyldighet för honom att tillfullo återställa lagret, om han på grund af sjukdom eller af annan anledning ej kunde sköta sin tjänst eller ansågs till densamma obehöflig.

Den 4 jan. 1579 utfärdades Kungl. Maj:ts öppna rêsolution, hvarigenom B. erhöll rättighet att mot ett fraktselopp af 100 portugaleser begagna ett konungens skepp, som af Kungl. Maj:t skulle utrustas, men hvarå B. var skyldig hålla styrmän. Till säkerhet fick han lämna ett sitt stenhuis i pant.

Död troligen 1579.

Gift med ELIN STAFFANSDOTTER SASSE, dotter till öfversten STAFFAN SASSE och EMERENTIA GAMMAL samt änka efter lifmedikus WILHELM LEMNIUS, född 1520, död d. 19 okt. 1573.

B:s räkenskaper för åren 1575—1579 förvaras i kammарarkivet.

WALDEN, SIMON. Till 1500-talets slottsapotekare hänföres äfven Simon Walden, hvilken d. 19 okt. 1575, eller samtidigt som Busenius flyttade slottsapoteket ut i staden, erhöll tillstånd att öppna ett apotek i Stockholm.

Någon kännedom om, huru lång tid eller under hvilka för-

hållanden detta vid Stortorget förlagda apotek existerat, äger man ej. Antagandet, att det blifvit underhållet på kronans bekostnad, stöder sig på den räkning, som riksrådet Sten Eriksson Leijonhufvuds änka, Ebba Månsdotter (Lilliehöök), 1594 ingaf till konung Sigismund och riksens råd, däri hon bland sina fordringar hos kronan äfven upptager en summa af 2,000 daler, hvilken apotekare Walden varit henne skyldig, men från hvars gäldande han befriats genom rådets dom, som alade d:r Wilhelm Lemnius att betala skulden.

BERCHELT, (BERCHOLT) SIMON. Efterträdde troligen Busenius som slottsapotekare. Han synes i hög grad hafva åtnjutit konung Johan III:s förtroende och vänskap och erhöi af honom d. 2 febr. 1583 som donation ett stenhus på Studentholmen i Uppsala med därtill hörande större jordområde. B. användes af konungen både som läkare och apotekare, och under dennes sista sjukdom vårdade han ensam den sjuke. Enligt häfdatecknaren frih. von Pufendorffs utsago skulle sjukdomen till en början varit af mycket lindrig art, men genom B:s okunnighet tagit en så olycklig vändning.

Var en bland undertecknarne af Uppsala mötes beslut 1593.

Död vintertiden 1601.

Gift 1) . . . 2) med ANNA NILSDOTTER ROSENBANER, död 1625, dotter af borgmästaren i Stockholm NILS HANSSON BRASK och HELENA BOHEMAN.

Barn: MARIA, gift d. 19 april 1618 med DANIEL BURÆUS, född d. 26 juli 1586; — SIGRID, lefde ännu 1642, gift med borgmästaren i Stockholm, sedermera befallningsman i Vaxholm, HANS NILSSON, död 1639. (Deras son GUSTAF adlades och introducerades på riddarhuset med namnet TAUBENFELT under n:r 437.)

B. har utgifvit ett mindre arbete med följande titel: Om Pestilentzien och hennes orsaker, och huru man kan weta, om wädhret är aff Pestilentzien förgiftet; och om een är siuk, om thet är Pestilentzie eller icke. Hwadh the helbregde hoos the siuke göra, och huru the sigh hålla och Pestilentzien fly skole. Item, huru then onde luchten i Städherne, på Bygden, i Kyrker, Huss och Camrer fördriffvas skal m. m. Aff lärde Måns Bööker uthdragit och förswenskat etc. aff — Apoteker. Tr. i Stockholm. Anno 1589. 8:o.

Hans räkenskaper för åren 1580—1587 förvaras i kammararkivet, de för 1588—1590, 1592 i riksarkivet.

KÖNIG, CASPAR, adlad LILLIECRONA. Född d. 15 mars 1586 i staden Jägerndorff i Schlesien.

Föräldrar: Rådsherrn därstädes NICOLAUS KÖNIG (KENIG) och SUSANNA ROESSLER.

Efter studier i sin födelsestad samt i Breslau och på olika platser i utlandet återvände han till Jägerndorff, som han snart åter lämnade för att 1603 resa till Stockholm, där han antogs i konung Karl IX:s tjänst samt d. 27 juni 1609 utnämndes till hofapotekare. Efter konung Karls död anställde Gustaf II Adolf honom som sin »trotjänare och beställte apotekare» och tilldelade honom d. 24 juli 1614 en årlig lön af 300 daler s. m. Af Gustaf Adolf var han flera gånger använd i beskickningar till utrikes orter; bland annat sändes han 1620 till Tyskland i och för förberedelser till det kungliga bröllopet.

År 1622 erhöill K. förordnande som hofköksmästare, från hvilken befattning han redan följande år på grund af sjuklighet måste afgå.

Vid konungens afresa 1630 till Tyska kriget var K. honom följaktig och sändes därunder i flerfaldiga uppdrag till främmande statsöfverhufvud. Återkommen från dessa beskickningar utnämndes han 1631 till krigskommissarie i Tyskland. Efter Gustaf Adolfs död 1632 vid Lützen balsamerade han i Weissenfels det kungliga liket och beledsagade detsamma vid dess öfverförande till Sverige. Som belöning för ådaga-lagd tro- och skicklighet under sin tjänstetid mottog han vid sin återkomst åtskilliga förlänningar, samt tilldelades d. 17 juli 1637 adelskap under namnet Lilliecrona. Introducerades följande år på riddarhuset. Bevistade riksdagarne 1638, 1640 och 1644.

Hans af förmyndarregeringen förlänade adelskap stadfästes d. 16 juli 1645 af drottning Kristina.

Död d. 23 dec. 1646 i Stockholm. Begrafd d. 21 mars 1647 i Södertälje kyrka.

Gift d. 12 mars 1617 med BRITA JOHANSDOTTER, död 1653, hvars föräldrar voro kungl. kamreraren JOHAN JACOBSSON till Kexholm och ANNA BÖRJESDOTTER CANTHERA.

Barn: JOHAN, född 1619, död d. 15 nov. 1672. Major; — CARL, född 1620, död 1674. Häradshöfding i Norrunda; — MARIA, född 1621, död d. 30 april 1647, gift d. 20 febr. 1646 med underståthållaren i Stockholm REINHOLD GOVERT LEUHUSEN, född d. 20 jan. 1601, död d. 6 jan. 1655; — SUSANNA, född

1622, död d. 30 nov. 1659, gift den 31 maj 1642 med lifmedikus ANDERS SPARRMAN, adlad PALMCRON, född 1609, död d. 30 sept. 1658; — GUSTAF (till Lilljendal), född d. 10 okt. 1623, död d. 19 april 1687. Landshöfding, president och akademikanslär; — CHRISTJER, född 1624, död efter 1659. Bergmästare vid Salberget; — CASPAR, född 1625, död . . . Öfverstelöjtnant; — BRIGITTA, född 1635, död d. 18 okt. 1673, gift 1660 med guvernören och lagmannen LENNART RIBBING, född 1631, död d. 15 aug. 1697.

FINTZENHAGEN, LIBORIUS. Född i Tyskland.

Redan 1643 anhöll F. om tillstånd att i Falun få inrätta ett apotek, men afslogs denna hans begäran. Den 27 maj 1648 erhöll han privilegium å anläggande af ett apotek i Stockholm och Norra förstaden — Norrmalm — då afståndet till de tvenne apoteken i staden var stort, och befolkningen nattetid afstängd från all beröring med staden genom slotts- och stadsportarnes tillslutande. I privilegiibrefvet benämnes han »Kongl. Maj:ts välbetrodde Laborant och Apotekare».

Apotekets läge är helt och hållet okänt.

Död under senare hälften af 1650-talet.

Gift 1) d. 5 juni 1641 med MARGARETA TEBIG.

Barn: ANDREAS, född 1643, döpt d. 26 mars, död . . .; — CATHARINA, född 1645, döpt den 1 dec., död . . .

2) d. 24 juni 1649 med REGINA GRASSMAN, född d. 1 juni 1627, död 1658, dotter till hertig Carl Philips lif- och hofbarberare JACOB GRASSMAN och CATHARINA ABRAHAMSDOTTER.

Barn: JACOB, född 1650, döpt d. 24 maj, död . . .; — LIBORIUS, född 1655, döpt d. 14 juli, död . . .